

**Ethica Amoris, Sive Theologia Sanctorum, Magni
Præsertim Augustini, Et Thomæ Aquinatis**

Circa Universam Amoris & Morum Doctrinam, Adversus Novitias Opiniones
Strenuè propugnata, Et In Materiis Principaliter Hodie Controversis
Fundamentaliter discussa

De Generalibus Principiis Amoris Et Morum - Prolegomena septem,
Librosque undecim complectens

Henricus, de Sancto Ignatio

Leodii, 1709

Caput IV. Tria ad voluntarium indirectum requisita.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73187](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73187)

- entis rationem, cū ita iudicent, finemque formaliter ut talem, proportionem denique mediorum ad finem illum. Quam cognitionem nulla experientia in ipsis magis evincit, quā cognitionem veri, formaliter sub ratione veri. Quod omnes fatentur esse proprium intellectus objectum.
22. Secunda divisio voluntarii est in elicatum & imperatum. Priori modo voluntarii sunt actus omnes elicitī à voluntate. Posteriori actus aliarum potentiarum; parentium voluntatis imperio, qui immediatē non procedunt à voluntate, sed ab istis aliis potentiis, voluntatis imperio mediantē.
23. Tertia divisio est in voluntarium voluntate propriā & actuali, & voluntarium voluntate alienā, seu voluntate capitis, & originali; quomodo posteris voluntarium est originale peccatum.
24. Quarta divisio est in voluntarium directum & indirectum. Directē voluntarium est, quod procedit à voluntate directē in illud tendente, sive in se & secundum se illud volente. Indirectē voluntarium est, quod, licet non procedat à voluntate, in se & secundum se illud volente, censetur tamen volitum in alio directē volito, vel tamquam connexum cum illo, vel tamquam effectus inde consequens, vel aliter (certis in circumstantiis) secundum moralem aestimationem censetur interpretativē volitum. Unde voluntarium directum subinde confunditur cum voluntario expresso, indirectum cum tacito, implicito, & interpretativo. Directum subinde etiam sumitur pro positivo, indirectum pro negativo.
25. Quinta denique voluntarii divisio est in expressum & tacitum. Expressum est quod verbis exprimitur, aliove signo, consensum ex instituto significante. Tacitum est, quod, absque huiusmodi signo, ex facto aliquo, factive omissione, consideratis circumstantiis, merito colligitur.
26. Huc spectat regula 43. iuris in sexto: *Qui tacet, consentire videtur.* Quæ tamen non est universaliter vera, sed solum quando ex circumstantiis, probabilibusque conjecturis, sumitur argumentum istius consensus.
27. Pro quo Theologi & Canonista sequentes afferunt regulas. Prima: tacens consentire præsumitur, quando agitur de favore vel commodo ipsius (ut dum aliquis pro te fidejuber, vel aliquid tibi donat, si taces, consentire videris); secus, dum agitur de ipsius incommodo, vel præiudicio, ut si quis dicat puellæ, promittisne mihi matrimonium? quamvis ipsa taceat, non idēo consentire videtur.
28. Secunda: tacens consentire videtur, si taceat, dum negare & contradicere deberet, ut dum reus, legitimē à Iudice interrogatus, respondereque iussus, tacet, fateri præsumitur cap. *Si post* de Confessione. in sexto. Similiter Canonicus, iniquæ Electioni vel Constitutioni in Capitulo non reclamans, in ordine ad peccatum & pœnam, consentire iudicatur, ut

Tom. I.

Innocentius tradit cap. 1. de his quæ sunt à maj. par. cap. secus in ordine ad valorem Electionis. Neque enim in re graviter Communitati præiudicante taciturnitas habetur pro consensu.

Tertia: Principis vel Prælati scientia & patientia consensus aestimatur, si facilē, & absque scandali, vel alterius mali periculo, aliquid à se dependens impedire possit, nec impediatur; secus, si facilē impedire non possit, vel non expediat, nisi opportuno tempore, vel nisi res ad iudicium ipsius deducatur. Quo ex capite non omnia quæ SS. Pontifices sciunt, & tolerant, approbare censentur. Quia, ut dicitur cap. *Cum jam dudum* de Præbend. *multa per patientiam tolerantur, quæ si deducta fuerint ad iudicium, exigente iustitiâ non debeant tolerari.* Sunt etiam variæ consuetudines, sacris Canonibus contrariæ, quas licet Papa toleret, quia ob multitudinem delinquentium emendare non valet, non idēo censendus est approbare, ut constat ex cap. *Cum non ignores* 14. de Præbend. ubi Alexander III. de ejusmodi consuetudine dicit: *Quæ cum sit sacris Canonibus inimica, à nobis non approbatur, licet pro multitudine delinquentium à nobis emendari non possit.*

Quarta: si ex duobus tibi objectis, unum tantum neges, alterum fateri censearis, nisi tales sint circumstantiæ, quæ vim istius præsumptionis elidant. Videri potest cap. *Nonne de præsumpt.* ubi ex Gregorio Homil. 18. in Evang. dicitur, quod dum objicientibus Judæis: *Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & demonium habes. Respondit Jesus: Ego demonium non habeo... unum negavit, alterum tacendo concessit.*

Quinta: regula illa procedit regulariter, non in illis casibus, in quibus consensus expressus requiritur, ut notat Glossa in cap. *Is qui tacet.*

Generaliter itaque loquendo, taciturnitas aliis adminiculis non suffulta, neque consensum significat, neque dissentium, ut constat ex reg. 44. immediatē sequente in sexto: *Is qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur.*

CAPUT IV.

Tria ad voluntarium indirectum requisita.

Tria ex communi Doctorum sententia requiruntur, ad hoc ut effectus indirectē voluntarius censeatur, in causa scilicet seu positiva, seu negativa, ad quam consequitur.

Primum est, ut advertas, vel advertere possis & debeas talem effectum ex tali causa securum, vel sequi natum. Nihil enim volitum, nisi præcognitum, actu vel virtute.

Secundum est, ut possis causam illam non ponere, vel positam auferre. Quia in cuius potestate non est impedire causam, in ipsius potestate non est impedire effectum. Nec proinde effectus ipsi moraliter imputatur.

Y

- 34 Tertium est, ut tenearis actionem illam omittere, seu causam non ponere, positamve auferre, ad effectum illum impediendum. Alias effectus solum censetur voluntarius permittivè. Neque enim effectus censetur tibi indirectè voluntarius, ex eo præcisè quòd non impedis causam illius; sed ex eo quòd effectum non impedis, cum possis & debeas. Dum enim justam habes causam, propter quam non teneris impedire causam, ob talem effectum, tunc iste effectus non censetur tibi indirectè voluntarius, magis quàm peccata nostra censentur indirectè voluntaria Deo, non impediendi causam eorum, scilicet voluntatem nostram per gratiam efficacem, ne peccet. Quamvis enim possit, non teneretur impedire: quia justam habet non impediendi causam. Et ideò non impediendo, non censetur ea velle, ne quidem indirectè, sed permittere dumtaxat.
- 35 Neque solo Dei exemplo id ostenditur, sed ex variis exemplis creaturarum, quæ partim à SS. Doctoribus, partim ab omnibus vel ferè omnibus Doctoribus Scholasticis admittuntur.
- 36 Primò namque S. Thomas 2. 2. q. 64. a. 7. docet, quòd nihil prohibet unius actus esse duos effectus, quorum alter solum sit in intentione, alius præter intentionem; ideòque voluntariam non censeri occisionem injusti invaloris propriae vitæ, dum contingit non intendendo ipsius occisionem, sed propriae dumtaxat vitæ defensionem. Quia (inquit) non est necessarium ad salutem, ut homo actum moderata tutela prætermittat, ad evitandam occisionem alterius: quia plus tenetur humo vitæ suæ providere, quàm vitæ alienæ. Sed quia occidere hominem non licet nisi publicâ auctoritate... illicitum est quòd homo intendat occidere hominem, ut seipsum defendat, nisi ei qui habet publicam auctoritatem. Igitur secundum Angelicum Doctorem, licet occisio invaloris vitæ per se physicè sequatur ex defensione propriae vitæ, quia invaluus non teneretur defensionem illam prætermittere, occisio illa non censetur ipsi moraliter voluntaria, si eam non intendat. Dum enim unius actus duo sunt effectus, sicut alter solum esse potest in intentione, alius præter intentionem; sic alter esse potest voluntarius, alius non item.
- 37 Secundò, id ipsum declaratur exemplo Medici, præscribentis ægrotò potionem, ad restituendam ipsi sanitatem; ex qua portione tamen per se physicè duo sequantur effectus, sanitatis restitutio, ægrotique debilitatio; ista Medico voluntaria non censetur, sed illa dumtaxat: quia illius solius causâ Medicus potionem præscribit.
- 38 Tertio, exemplo Principis obsidentis civitatem, hostilemque tormentis bellicis turrin de-jicientis, in qua, cum hostibus, innocens non ignoranter occiditur. Neque enim innocentis occisio ipsi voluntaria censetur, tamen per se physicè tam sequatur ex illa turris dejectione, quàm hostium occisio. Quia justa necessitas istam excusat dejectionem, ex intentione

capiendi civitatem, vel occidendi hostes, non innocentem.

Quarto, exemplo Medici & Chyrurgi, curantur secreta mulierum, ex quorum necessario aspectu, & tactu, tamen prævideant secuturos in se carnis motus, vel etiam pollutionem, non censentur effectus istos moraliter velle: quia justam habent aspiciendi tangendique necessitatem. Et idem est de Confessario, similes in se effectus, ex auditu in Confessione turpibus, experiente.

Hinc communis Doctorum passim omnium doctrina est, quòd licet effectus proximè dicti indirectè voluntarii censentur, absque justa necessitate vel utilitate ponenti, vel positam non auferenti causam eorum: secus si eam ponat, vel non auferat ex justa causa, vel utilitate, dummodò periculum absit consensus. Quamvis enim homo teneatur inferiore te-gere appetitum, ipsiusque adversus spiritum rebellionem coercere, solum eatenus ad id tenetur, quatenus inordinatis motibus rebellionibusque ipsius consensus denegate tenetur, eorumque causas inutiles minimèque necessarias amovere: cum ad amplius nos non obligent Sancti, Deumque amplius non exigere communis Sapientium sensus, & proborum praxis ostendat. Neque suo se muneris deesse existimant, si à Casuum obscurorum studio, vel auditione Confessionum non abstineant, licet ex auditione ista, vel studio, in se dictos experiantur effectus, contradicente voluntate.

Solus (quem viderim) Irenæus noster à S. Jacobo de peccat. c. 1. sect. 3. §. 5. ea in re præ cæteris scrupulizat, summam requirendo necessitatem, non prætermittendi causam, ex qua certò moraliter secutura prævidetur pollutio. Et ne tunc quidem permittit ejusmodi causam, nisi spes probabilis affulgeat, quòd pollutio per Dei gratiam non sequetur. Cur enim (inquit) aliqui Confessiones feminarum audias, cum tanta sit aliorum copia, qui absque tanto audiant præjudicio? Cur equo non abstineas, cum ire possis pedibus? Gratis verò dici putat, quòd præter intentionem accidat pollutio, imò contradicentem esse in eo qui diceret: *Nolo pollui, sed solum ponere causam, ex qua pollutionem secuturam certò scio.* Perinde ac si diceret: *Nolo meam mortem, sed solum bibere venenatum vinum, ex quo certò scio secuturam meam mortem.* Quoties namque scimus duo sic esse inter se connexa, ut unum certò secuturum sit ex alio, non possumus unum velle, quin velimus alterum, nec velle causam, nisi velimus effectum: voluntaria quippe causa causæ, voluntaria est causa causati. Ita ille.

Verùm hanc rationem universim non procedere, manifestum videtur ex dictis à num. 36. ad num. 41. Nec subsistit paritas à veni-sumptione, ad Confessionum auditionem, &c. cum nullo casu liceat scienter & volenter sumere venenum certò mortem allaturum. In casu verò summæ necessitatis, si v. g. femina

CAPUT V.

Volentarii indirecti varia proferuntur exempla.

aliàs sine absoluteione certò sit moritura. tam licitè ipsam audio, imò audire teneor, tametsi certò moraliter (citra periculum consensus) passurus sum turpes motus, vel etiam pollutionem, quàm Chyrurgus feminam, aliàs certò morituram, licitè curat in secretioribus, tametsi moraliter certò (citra periculum consensus) ista passurus. Strictius proinde teneor abstinere ab actione meipsum physicè directè occisivâ, quàm à dictis actionibus, quas (absente consensus periculo) solùm amovere teneor, dum nec justa utilitas, nec necessitas eas requirit, uti n. 40. ostendimus, confirmatque ibi dicta D. Gregorius l. i. Registri epist. 24. ubi consolatur rectores animarum, qui ex auditis alienis immunditiis, obscœnis tentationibus pulsantur : *Fit plerumque ut dum rectoris animus tentamenta condescendendo recognoscit, auditis tentationibus & ipse pulsatur : quia & hac eadem, per quam populi multitudo diluitur, aqua procul dubio luteris inquinatur. Nam dum fordes diluentium suscipit, quasi sua munditia serenitate perdit. Sed hac nequaquam Pastori timenda sunt : quia Deo subtiliter cuncta pensante, tanto facilius à sua eripitur, quanto misericordius ex aliena tentatione saugatur.*

43 Non itaque tenemur motus per se involuntarios impedire, dummodò absit consensus periculum, adsitque justa non impediendi causa. Ad quod prudenter dijudicandum, Doctores sapienter monent, discernendum esse inter motum illorum causas & causas, videndumque an per se & propinquè eorum sint excitativæ, an per accidens & remotè dumtaxat.

44 Per se & propinquè excitativæ censentur, quæ in hoc corruptæ naturæ statu, eam habent turpitudinis speciem, ut per se ad luxuriam spectarent, nisi propria vel aliena necessitatis titulo honestarentur, ut aspectus & tactus partium inhonestarum, præsertim alterius sexus. Remotè verò & per accidens, quæ per se eam non habent turpitudinis speciem, sed vel per se honestæ sunt, ut Confessiones audire; vel indifferentes, ut cibus vesci calidioribus, in communi usû apponi solitis.

45 Quòd si sermo sit de causis solùm remotè & per accidens excitativis, Doctores honestam sufficere aiunt utilitatem, ad hoc ut homo non teneatur, motuum illorum, seu etiam pollutionis causas remotas prætermittere, ad effectus illos impediendos, dummodò effectus illi nec quærantur, antequam adsint, nec amentur cum adsint : tametsi homines spirituales perfectique amatores castitatis, consultiò, cum aliquo incommodo suo, ab illis abstineant, dum necessaria non sunt, ut effectus illos devitent. Si autem sermo sit de causis per se & propinquè natis illos excitare, tanto gravior esse debet necessitas non prætermittendi ejusmodi causas, quanto graviores motus nati sunt excitare. Et ideo mortiferè peccat Chyrurgus, absque gravi necessitate tangens vel aspiciens secretiora femina.

Tom. I.

46 **Q**uia voluntarii indirecti argumentum per universam ferè Theologiam Moralem se offert, varia illius exempla, regulasque, ex quibus colligi possit ac debeat, operæ pretium est afferre, ut discernere quisque possit, quando contingat, vel non contingat illud adesse. Est autem voluntarium indirectum, quod licet non sit volitum in se, morali hominum æstimatione volitum censetur in alio, directè volito, vel tamquam effectus in causa, vel propter connexionem cum illo, vel propter aliquas alias circumstantias, uti dixi n. 25.

47 Exemplum primum est in homicidio, quod indirectè voluntarium censetur venatori, ejaculanti feram, cum interpretativa saltem advertentia periculi occidendi hominem illac transeuntem. Quamvis enim directè non velit ipsum occidere, vult indirectè.

48 2º. In scandalo, quod indirectè voluntarium fuit Davidi adulteranti cum Bethsabee, maritumque ipsius occidenti; tametsi enim scandalum istud directè non intenderit 2. Reg. 12. Natan Propheta ipsum de scandalo increpavit, dicens : *Blasphemare fecisti inimicos Domini.* Similiter Apostolus Rom. 9. & 1. Cor. 8. de scandalo arguit Christianos, cum infirmorum fratrum offendiculo legalia servantes, vel idolyta comedentes, etiamsi nihil minùs sibi proponerent, quàm scandalum seu offendiculum ipsorum.

49 3º. In alienis erroribus, peccatisque, quæ indirectè voluntaria reputantur iis, qui non impediunt, cum possint & debeant. Utenim dicitur cap. *Error dist. 83. Error, cui non resistitur, approbatur, & veritas, cum minimè defenditur, opprimitur.* Ob eandem causam Sacerdotes, indulgentius agentes cum poenitentibus, levissima quædam opera pro gravissimis delictis injungendo, peccatorum alienorum participes effici dicuntur à Concilio Tridentino sess. 14. cap. 8. Et à D. Bernardo serm. 40. de divers. c. 8. his verbis : *Qui, cum emendare possit, negligit, participem se procul dubio delicti constituit.*

50 4º. In pollutione indirectè voluntaria, absque justa causa voluntariè animo volventi venereas cogitationes, vel legenti libros, turpia tractantes; vel turpes intuenti picturas; vel conversanti cum personis, ex quarum intuitu & familiaritate carnales in se motus, & periculum pollutionis in se experitur.

51 5º. In juramentis, blasphemis, &c. quæ voluntaria censentur assuetis in ea prorumpere, dum foliis pictis ludunt, nec tamen à ludo abstinere. De similibus S. Franciscus Salesius Introd. p. 4. c. 6. sic ait : *quandoque vel solâ tentatione nos peccati reos constituit, eo quòd eam ipsi nobis accersiverimus : v. g. scio lusu ad rabiem me concitari, vel blasphemiam. Novis*

Y 2